

Afdeling Nederland

Keizersgracht 177
Postbus 1968
1000 BZ Amsterdam

T 020 626 44 36

E info@amnesty.nl

I www.amnesty.nl

Datum

14-04-2022

Onderwerp

Bijdrage Amnesty International internetconsultatie BuHaOS

Mensenrechten in al het beleid

Mensenrechten vormen al decennia een hoeksteen van het Nederlandse buitenlands beleid. Amnesty beveelt aan om het nieuwe beleid voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking dan ook nauw af te stemmen op het nieuwe beleid op Buitenlandse Zaken en dat op mensenrechten. Deze tijd vraagt om een lange termijn visie, gebaseerd op internationale solidariteit en de universaliteit en ondeelbaarheid van mensenrechten. Een beleid dat stevig samenhangt en ook in de uitvoering kan rekenen op voldoende capaciteit. Zo het kabinet een strategie formuleren voor meerdere jaren waarin de verschillende betrokkenen – van de verschillende ministeries tot aan de ambassades, van ngo's tot de multilaterale instellingen, van bedrijven tot aan activisten – hun bijdrage leveren aan het nakomen van internationale afspraken over mensenrechten en klimaat en ook concrete plannen indien nodig snel kunnen aanpassen op grond van kernbeginselen.

Investerings op het gebied van mensenrechten moeten worden opgevoerd, zeker ook in het beleid voor BuHaOS. Minstens zo belangrijk is de rol die het ministerie van Buitenlandse Zaken kan spelen als bewaker van de samenhang en afstemming tussen de verschillende ministeries en hun beleid. Menschenrechten zijn immers elementaire bouwstenen voor politieke en economische stabiliteit en een functionerende rechtsorde, die op hun beurt bijdragen aan de veiligheid en welvarendheid van een staat. Om internationaal maatschappelijk verantwoord te kunnen ondernemen moet de regering nadrukkelijker inzetten op mensenrechten, rechtsstaat en democratie. Dit kan ook de toenemende onderdrukking van het maatschappelijk middenveld keren en burger- en politieke rechten zoals vrijheid van vereniging en vergadering bevorderen. De bescherming van en de steun aan het maatschappelijk middenveld in het algemeen en mensenrechtenverdedigers in het bijzonder verdient een centrale rol in het beleid. Ook is het belangrijk dat Nederland zich publiekelijk blijft uitspreken over en inzet tegen mensenrechtenschendingen, ook in landen die mensenrechtenbeleid niet waarderen.

Handelsmissies

Het is essentieel dat bedrijven zich informeren en goed geïnformeerd worden over de mensenrechtensituatie in landen waar handelsmissies heen gaan en de risico's die zij mogelijk lopen in hun activiteiten en ketens betrokken te raken bij schendingen. Goede voorlichting, informatievoorziening en ondersteuning van gepaste zorgvuldigheid vermindert de risico's die bedrijven lopen en verbetert hun *due diligence*. De overheid is verplicht ervoor te zorgen dat Nederlandse bedrijven niet betrokken raken bij grove mensenrechtenschendingen (zoals bijvoorbeeld dwangarbeid). Zij moet bedrijven steunen bij de uitvoeringen van hun beleid.

Dit kan deels in de voorbereidingsfase van een missie, maar tijdens de uitvoering kunnen de ambassades hierin een belangrijke rol vervullen. De promotie van handel met en investeringen in repressieve landen is riskant, kan schadelijk zijn voor mensenrechten en bij het bewind in dergelijke landen de indruk wekken dat met mensenrechten te marchanderen is. Heldere instructies voor diplomaten – en het hanteren van de EU richtsnoeren voor mensenrechtenverdedigers – zijn noodzakelijk om mensenrechten op te nemen als onderdeel van handelsmissies. Voor de ambassade geldt dat diplomatieke en publieke steun voor lokale ngo's en mensenrechtenverdedigers het klimaat voor het maatschappelijk middenveld kan verbeteren.

Amnesty International is van mening dat de bevordering van mensenrechten en het tegengaan van mensenrechtenschendingen *altijd* aan de orde moet komen, voor, tijdens en na handelsmissies. Hoe moeizaam de bilaterale relatie ook is en ongeacht de bestuursvorm van het land. De recente ervaringen van Rusland tot China en van Ethiopië tot Saoedi-Arabië leren dat zwijgen en wegstijgen een averechts effect hebben. Op de lange termijn leidt het oogluikend toestaan van mensenrechtenschendingen tot instabiliteit, armoede en een bedreiging voor de vrede. Hoe steviger mensenrechten, democratie en rechtsstaat verweven zijn in het Nederlandse beleid, hoe beter dit beleid consistent uitgedragen kan worden naar landen met wie Nederland economische- en handelsbetrekkingen onderhoudt. De (handels)relaties met landen die mensenrechten schenden en dreigen af te glijden naar autocratie dienen eerder te worden heroverwogen.

Ook het bedrijfsleven heeft baat bij het naleven van mensenrechtenverplichtingen. Zij gedijt evengoed beter in een maatschappelijk klimaat van vertrouwen en rechtsstatelijkheid, wetende dat investeringen in goede handen zijn, corruptie wordt bestreden en dat er een publiek en politiek debat is waar risico's op misstanden openlijk worden besproken. Goede contacten met invloedrijke spelers in een samenleving kunnen belangrijke informatie opleveren voor het effectief uitoefenen van 'toegepaste zorgvuldigheid'. Dit verhoogt de kwaliteit van de informatie die bedrijven krijgen over risico's en schendingen, zeker als de overheid hierbij een actievere rol speelt. Dit

minimaliseert tevens de risico's om opdrachten mis te lopen vanwege betrokkenheid bij mensenrechtenschendingen.

Mensenrechten en bedrijfsleven

Wereldwijd zijn bedrijven – ook Nederlandse – direct of indirect betrokken bij mensenrechtenschendingen en milieuschade, terwijl zij de verantwoordelijkheid hebben om mensenrechten te respecteren en om misstanden te voorkomen. Vooralsnog profiteren bedrijven van ineffectieve rechtssystemen waarin slachtoffers weinig tot geen bescherming genieten en nauwelijks toegang hebben tot recht. De in het coalitieakkoord beloofde nationale wet op internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen is cruciaal om misstanden te voorkomen en gerechtigheid te krijgen voor slachtoffers van mensenrechtenschendingen en hen te compenseren voor aangedaan leed.

Het op 23 februari jl. gepubliceerde voorstel van de Europese Commissie voor *due diligence*-wetgeving bevat grote mankementen, die het bestaande IMVO-normenkader ondermijnen. Het is een verslechtering van wat de bouwstenen voor Nederlandse wetgeving en de UNGP's en OESO-richtlijnen voorschrijven.

Nederland moet streven naar een betere en ambitieuzere EU-richtlijn die volledig in lijn is met de OESO-richtlijnen. Daarnaast is het raadzaam dat Nederland een ambitieus eigen wetsvoorstel presenteert dat in lijn is met de bouwstenen van het kabinet en hieronder genoemde criteria.

Adequate en effectieve wetgeving moet ons inziens voldoen aan de volgende criteria:

- a. Bedrijven moeten worden verplicht om mensenrechten te respecteren bij hun eigen activiteiten, in hun gehele waardeketen en bij al hun zakenrelaties*
- b. Bedrijven moeten worden verplicht om alle zes due diligence-stappen uit te voeren in lijn met de UNGP's en OESO-richtlijnen*
- c. Bedrijven moeten herstelmaatregelen treffen of daaraan bijdragen in geval van negatieve gevolgen van hun eigen activiteiten, in hun waardeketens en bij al hun zakenrelaties*
- d. Bedrijven zijn aansprakelijk voor negatieve gevolgen voor mensenrechten bij hun eigen activiteiten, in hun waardeketens en bij al hun zakenrelaties*
- e. Een onafhankelijke toezichthouder zorgt voor naleving en handhaving van de bovengenoemde verplichtingen en voor recht tot genoegdoening voor slachtoffers*

f: De wet moet van toepassing zijn op alle bedrijven, inclusief financiële instellingen, ongeacht de grootte en rechtsvorm van het bedrijf. Voor bedrijven in risico-sectoren moeten extra eisen gelden om deze verhoogde risico's aan te pakken.